наук. пр. Харків : Право, 2018. Вип. 18. С. 175—184. DOI: https://doi.org/10.32353/khrifle.2018.19 (дата звернення: 18.02.2021).
4. Про надання Харківському науково-дослідному інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України статусу національного наукового центру : Указ Президента України від 28.08.2020 р. № 366/2020. URL: https://www.president.gov.ua/documents/3662020-34881 (дата звернення: 18.02.2021).

Я. В. Козачихіна,
судовий експерт Донецького НДЕКЦ МВС України, м. Краматорськ, Україна,
e-mail: kozachihina@ukr.net

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. *Висвітлено нормативно-правову базу регулювання судово-експертної діяльності, досліджено правовий статус експерта та організаційні основи експертної діяльності.*

Ключові слова: *судова експертиза, судово-експертна діяльність, правове забезпечення, судовий процес, законодавчі акти, нормативно-правова база.*

Abstract. *The article is devoted to the regulatory framework coverage of forensic science activity, research on the legal status of forensic expert and the organizational basis of forensic science activity.*

Keywords: *forensic science, forensic science activity, legal support, trial, legislative acts, regulatory framework.*

Аннотация. *Освещена нормативно-правовая база регулирования судебно-экспертной деятельности, исследовані правовой статус эксперта и организационные основы экспертной деятельности.*

Ключевые слова: *судебная экспертиза, судебно-экспертная деятельность, правовое обеспечение, судебный процесс, законодательные акты, нормативно-правовая база.*

Сучасний стан і реалії розвитку України переконливо свідчать про те, що подальші перспективи судової реформи залежать від ефективності провадження державної політики щодо належного забезпечення судово-експертної діяльності. Цей напрям потребує вдосконалення та системного реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки в цій галузі знань. Сучасна система нормативно-правових актів, які регулюють судово-експертну діяльність в Україні, розгалужена, суспільні відносини, що потребують правового регулювання, є складними та специфічними. Для дослідження правового регулювання таких відносин перед державою й сучасною наукою постають нові важливі завдання, що потребують розв'язання. В Україні триває судова реформа, а судова експертиза та судово-експертна діяльність є складовими судової системи.

Останнім часом, особливо після змін процесуального законодавства, постала нагальна потреба вдосконалити законодавство у сфері судово-експертної діяльності. Необхідно розробити та прийняти відповідний базовий Закон, який має бути якісним та ефективним. Нині в нормативно-правовому регулюванні судово-експертної діяльності є окремі прогалини та недоліки, які заважають повноцінному забезпеченню гарантій незалежності судового експерта та правильності його висновку. Нормативно-правове забезпечення у цій сфері передбачає підготовку проектів нормативно-правових актів, комплексних програм і концепцій. Наукова спільнота й судові експерти-практики очікують прийняття Закону «Про судово-експертну діяльність в Україні» для створення умов належного й ефективного експертного забезпечення правосуддя, надання можливості судовим експертам державних установ, приватним експертам працювати чесно, прозоро, в умовах професійної конкуренції, зважаючи на національні особливості та міжнародні стандарти.

На нашу думку, однією з найвизначальніших і фундаментальних проблем удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, пов'язаних із реалізацією принципу чіткої правової визначеності, є проблема якості й ефективності розроблюваного Закону. Такий підхід передбачає врахування методологічних засад удосконалення законодавчого забезпечення судово-експертної діяльності [1, с. 34-35].

Серед питань надійного наукового забезпечення правосуддя в Україні важливе місце посідає вдосконалення організаційно-правових основ регулювання судово-експертного забезпечення правосуддя. У п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України зазначено, що визначення засад судової експертизи має здійснюватися виключно законами України [2, с. 96].

Складовою судового процесу, що стосується розділу «докази» будь-якого з кодексів, є судова експертиза, тому реформування судової системи в Україні без реформування судово-експертної галузі неможливе. На жаль, за час, що минув від прийняття Закону України «Про судову експертизу», систему незалежної судової експертизи так і не було побудовано.

Закон України від 25.02.1994 р. «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності [3]. Практика застосування Закону продемонструвала важливість визначених ним положень, а також необхідність подальшого вдосконалення окремих його норм, зважаючи на те, що за час його правозастосування Верховною Радою України прийнято та введено в дію Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, якими уточнено статус судового експерта та порядок призначення судових експертиз, а також місце й особливості судової експертизи в системі процесу доказування. Принципово нові підходи застосовано до системи кримінального судочинства України з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України, новели якого суттєво

© Я. В. Козачихіна, 2021

торкнулися всіх без винятку стадій кримінального процесу, зокрема самого поняття та порядку призначення і проведення судової експертизи.

Завдання, які постають перед судово-експертними установами, службами та підрозділами в нових умовах, вимагають пошуку й визначення шляхів підвищення ефективності чинної системи організації судово-експертної діяльності, оптимізації її організації та правового забезпечення. Це, насамперед, застосування новітніх досягнень науки і техніки, стандартизація та сертифікація єдиних науково-обґрунтованих методик судово-експертних досліджень, вирішення нетрадиційних експертних завдань, скорочення строків виконання експертиз, підвищення їх об'єктивності, якості й доказової цінності [4, с. 2—3].

Однак, на нашу думку, першочерговим завданням для вирішення проблем реформування базового законодавства з питань експертного забезпечення правосуддя є розроблення концепції базового Закону України «Про експертне забезпечення правосуддя», яка визначатиме понятєвий апарат, принципи судово-експертної діяльності, структуру судово-експертних установ та організацій, питання організації діяльності судово-експертних установ і судових експертів, їхній правовий статус і повноваження, системний підхід до підготовки й атестації державних та приватних судових експертів, створення самоврядної організації судових експертів, відповідальність за втручання в діяльність судового експерта, гарантії діяльності судових експертів тощо. Необхідно однозначно термінологічно визначити понятєвий апарат Закону України «Про експертне забезпечення правосуддя».

Серед методологічних проблем удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-слідчої діяльності та розроблення проєкту такого Закону особливого значення набувають його якість та ефективність. При цьому категорія «якість Закону» є доволі широкою і містить з точки зору його змісту різні аспекти, як відображають його сутність та особливості. Але ця категорія завжди свідчить про позитивну властивість Закону — придатність, необхідність і корисність, що зрештою обумовлює його доцільність і ефективність у досягненні завдань Закону (зокрема, належного, ефективного та якісного правового забезпечення судово-експертної діяльності). Мета Закону — удосконалити регулювання судово-експертної діяльності на законодавчому рівні та створити умови для належного й ефективного експертного забезпечення правосуддя [1, с. 36—37].

Під ефективністю дії прийнятого Закону розуміють співвідношення фактичних результатів реалізації правових норм цього Закону та задекларованої мети, досягнення якої законотворці передбачали під час його підготовки. Ефективність Закону можна з'ясувати, провівши моніторинг процесу розвитку законодавства та стану правозастосовної практики, що дасть змогу визначити ефективність регулятивної функції нового Закону, порівняти здобуті результати з очікуваними, виявити його основні помилки, недоліки та проблеми під час реалізації, на які можна буде зважити в подальших законодавчих актах, що регулюють судово-експертну діяльність, або пов'язані з ним, а також ті аспекти суспільних відносин, які потребують законодавчого вирішення [1, с. 41].

Список використаних джерел

1. Шевчук В. М Методологічні проблеми вдосконалення законодавчого забезпечення судово-експертної діяльності URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18047/1/Shevchuk_34-41.pdf (дата звернення: 24.02.2021).
2. Конституція України: чинне законодавство станом на 05.09.2011 р. (Відповідає офіц. текстові). Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 96 с.
3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12 (дата звернення: 24.02.2021).
4. Добкіна К. Р. Правові та організаційні проблеми регулювання судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні URL: https://revolution.allbest.ru/law/00976871_0.html (дата звернення: 24.02.2021).

В. П. Корж,
доктор юридических наук, профессор Харьковского национального университета внутренних дел МВД Украины,
почётный работник прокуратуры Украины, г. Харьков, Украина,
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9431-8727

ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ И ОЦЕНКА ВЫВОДОВ

Аннотация. *Рассмотрены процессуальный порядок проверки экспертного исследования следователем, прокурором, защитником, судьёй, а также криминалистические рекомендации по решению задач проверки, критерии процессуальной оценки вывода эксперта, их значение для расследования.*

Ключевые слова: *процессуальная проверка, экспертное исследование, криминалистические рекомендации.*

Abstract. *The report considers the procedural procedure for checking the expert examination by the investigator, prosecutor, defense counsel, judge, forensic recommendations for solving the tasks of the inspection, the criteria for procedural evaluation of the expert's conclusion, their significance for the investigation.*

Keywords: *procedural inspection, expert research, forensic recommendations.*

Анотація. *Розглянуто процесуальний порядок перевірки експертного дослідження слідчим, прокурором, захисником, суддею, а також криміналістичні рекомендації щодо вирішення завдань перевірки, критерії процесуальної оцінки висновку експерта, їх значення для розслідування.*

Ключові слова: *процесуальна перевірка, експертне дослідження, криміналістичні рекомендації.*

© В. П. Корж, 2021